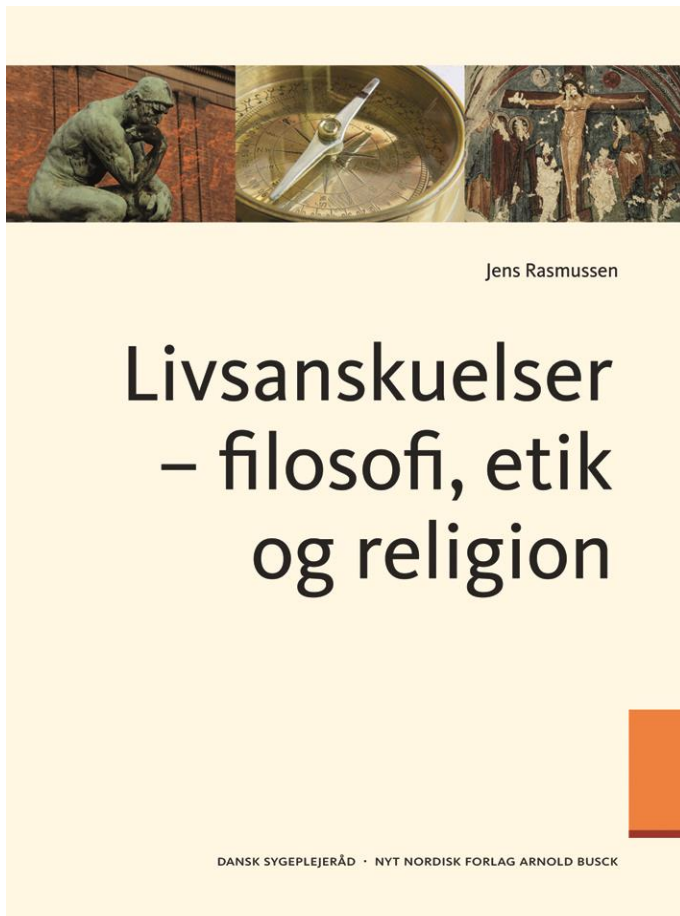

Eksistentiel krise og åndelig omsorg

Ved Jens Rasmussen

Se *Livsanskuelser*, 2012, s. 102-126.

Sundhedsstyrelsens definition af åndelig omsorg: eksistentielle og religiøse problemstillinger.

Sundhedsstyrelsen:

”I modsætning til tendensen i de tidligere årtier, synes der nu at være en grundlæggende enighed i samfundet om, at interessen for livssyns-problematikker og religiøse tydninger af livssynsproblematikker er tiltagende ....”

(Se *Faglige retningslinier for den palliative indsats*, 1999, s. 86.)

DET LIDENDE MENNESKE

Begrebet lidelse:

Her tales ikke om lidelsen som lyst og begær.

Derimod noget der angriber:

Smerte, kval, plage

Og noget man er tynget af:

Sygdom, legemlig brist o.l.

Lidelsen starter en dødsproces:

Enhver lidelse er en begyndende død

Lidelsen som prøvelse:

Noget negativt og ondt, der angriber mennesket

Noget mennesket er nødt til at leve med

En kamp for overlevelse

Ofre sig for noget, forsoning (martyrium)

Se Katie Eriksson, *Det lidende menneske*, 1995, s. 22ff.

Det eksistentielle og det religiøse:

- ❑ Det eksistentielle vedrører de grundlæggende vilkår – såsom **livet, døden og meningen** med tilværelsen: Forholde sig til sig selv i ansvar. *Tage sit liv alvorligt* som det er – i medgang som i modgang.
- ❑ Det religiøse er forholdet til **Gud** eller en højere magt – dvs. det omfatter temaer som tro, gudsbillede og religiøse traditioner (**ritualer og bøn**): Forholde sig til *den, der har givet livet (Gud)*.

Coping ved den eksistentielle krise:

Opstår ved en alvorlig stress påvirkning – en belastende livssituation (f.eks. sygdom, ulykke, katastrofe og terror).

Krisen medfører det ramtes menneskes forsøg på søgen efter mening. Det kaldes for coping/ mestrning:

- “a search for significance in times of stress”.**

- “a search for significance in ways related to the sacred”.**

(Kenneth I. Pargament, *The Psychology of Religion and Coping*, 1997. s. 90)

DANSKERNES VÆRDIER:

Det Etske Råd har i sin udtalelse om *Åndelig omsorg for døende* (maj, 2002) medtaget et uddrag af bogen: *Danskernes værdier 1981-1999* (2002, redigeret af Peter Gundelach).

Heraf fremgår det, at 77 % af samtlige danskere i 1999 anser sig for troende, uanset om de går i kirke eller ej. I 2008 er der tale om 72 %. Dertil kommer, at 40-50 % af danskerne beder en bøn eller mediterer.

Sundhedspersonalet kan tage sig af patientens eksistentielle krise:

- Afhænger af arbejdsvilkår.
- Personlige grænser.

Hvor der kræves egentlig samtale kan hospitalspræsten tilkaldes.

Det kan ske, når personalet mærker patientens *fortvivelse*.

- Hvor fortvivlelsen holdes åben, lever patienten endnu i håbets mulighed.
- Hvor fortvivlelsen lukker sig helt om patienten (manglende kontakt, spiselyst osv.) må psykologen/psykiateren tilkaldes.

Krisesamtalen på et hospital:

1) *lytte* til patientens og de pårørendes følelser (vrede, sorg).

2) være *nærværende* med spørgsmål i respekt for, at det er patienten, som er styrende ved samtaleens indhold (autonomien). Inddrag de pårørende. Hør om deres værdier og holdninger.

3) Spørgsmålene skal omhandle en *klarlægelse* af patientens og de pårørendes ønsker – muligheder – valg.

Ønsket er, at patient og de pårørende ser sygdommen i øjnene og forholder sig til den.

Når døden nærmer sig

Fem forhold set i et religiøst perspektiv:

(Se f.eks. Elisabeth Kübler-Ross, *Døden og den døende*, 1973)

- 1. Benægtelse og isolation** ("det kan ikke være rigtig, at jeg skal dø" – "Vorherre har en anden mening med det her")
- 2. Bitterhed, vrede** ("hvis bare lægen havde reageret på mine symptomer med det samme, så var det aldrig kommet så langt" - "Jeg har en høne at plukke med Vorherre")
- 3. Købslåen** ("hvis jeg holder op med at ryge, så går det over" – "blot jeg får julen med" – "Vil du bede for mig, så....")
- 4. Depression** ("Hvad har jeg gjort - er dette en straf" – "Hvorfor viser Gud sig ikke" – "Hvordan holde lidelsen ud")
- 5. Accept** ("jeg har haft mine glæder og sorger, og nu er det min tur til at give slip og overgive mig...til det store ukendte...til Gud" – "jeg håber, at vi ses igen")

Der er tale om fire ”opgaver” i en *sorgbearbejdelse*:

- ❑ **Opgave 1: At *erkende* sorgen på et dybere niveau.**
- ❑ **Opgave 2: At *gennemleve* de følelser, der er forbundet med sorgen. At *mærke* og give udtryk for den fortvivlelse og vrede, som er knyttet til adskillelsen eller tabet.**
- ❑ **Opgave 3: At tilegne sig de færdigheder, som man er tvunget til at lære for at kunne klare sig i en ny og anderledes tilværelse.**
- ❑ **Opgave 4: At *geninvestere* sin følelsesmæssige energi i et nyt forhold – i nye relationer eller i livsvilkår af en anden art.**

(M. Davidsen-Nielsen, N. Leick, 1987, *Den nødvendige smerte*, 1987)

At dø i Danmark

- Vi må ikke glemme den alvor, der kan ligge i at skulle møde døden – ”Man måste leva så att man blir vän med döden” (Astrid Lindgren). I sig selv har døden ingen mening. Meningen får døden først i mødet med den.
- Det hænger sammen med, at ”livets avslutning muliggjør og kan frigjøre uerstattelige verdier”, skriver den norske palliationslæge Stein Husebø. I vort møde med døden kommer vi meget tæt på livet!
- Den amerikanske forsker James M. Hoefler, som er professor ved Dickinson College, USA – har forsket i palliativ behandling i Danmark: ”Danmark er dejligt at leve i, men et dårligt sted at dø. Det konkluderer amerikansk forsker efter at have nærstuderet det danske sundhedsvæsen”. (”Det er ikke rart at dø i Danmark”, *Politiken* den 3. oktober 2010)